Gardist - Kalle

Den siste stråtrövaren

Carl Ludvig Henning Granlund, Gardist-Kalle, **född 25 augusti 1852 i Skattlösberg i Grangärde socken, död 20 april 1935 i Ludvika, var en svensk rånare, våldtäktsman och mördare.**

Uppväxt

Granlund, som av eftervärlden fick epitetet Den siste stråtrövaren, växte upp i ett fattigt hem i Dalabergslagen. Han var inte välkommen i familjen, något som sannolikt kom att påverka honom hela livet. Granlund var dyslektiker och det var först i vuxen ålder som han kunde läsa enklare tidningsartiklar. På grund av sin dyslexi lärde han sig aldrig katekesen och fick alltså inte konfirmeras, ett vid den här tiden stort socialt handikapp. Sitt öknamn "Gardist-Kalle" fick han under sin militärtjänstgöring.

Under 1890-talet deltog Granlund enligt egen utsago i överfall och rån i Västerbergslagen, något som skaffade honom rykte som stråtrövare.

Den 24 augusti 1901 mördade Granlund sin granne och hyresgäst Per "Finn-Per" Johan Berglund. På grund av brist på bevis kunde inte Granlund dömas för detta brott, men han fick 15 månaders straffarbete för våldtäktsförsök på Berglunds hustru. 1910 frisläpptes han och flyttade till byn Halvars nära Gonäs. Den 19 juli 1916 hittades Sköld Per Johan Hedberg skjuten från ett bakhåll i Främundsberg, i det så kallade Främundsbergsmordet. Misstankarna riktades snabbt mot Granlund, inte minst på grund av likheten med mordet på Berglund 15 år tidigare. Granlund greps och erkände 22 juli mordet på Hedberg. Vid rättegången i Ludvika erkände han även mordet på Berglund. Orsakerna i båda fallen sades vara svartsjuka. I januari 1917 påbörjade Granlund sitt livstidsstraff på Långholmen. I april 1935 avled Granlund av ålderdomssvaghet på Pärlby, fattigstugan i Grangärde.

Skattlösberg är en by i Grangärde socken, Ludvika kommun. Den ligger i Grangärde finnmark, 22 km väster om Grangärde kyrkby och 37 km nordväst om Ludvika nära länsväg 245 mellan Sunnansjö och Fredriksberg. Byn, som idag har en året runt-befolkning på cirka 25 personer, är mest känd som författaren och poeten Dan Anderssons födelseplats. Han bodde också där under en del av sin uppväxt. En minnessten är rest på platsen, den så kallade "skoltomten", för det skolhus där han föddes 1888. Sedan 1978 är naturen kring byn ett naturreservat, Skattlösbergs by. Skattlösberg ingår även i Ekomuseum Bergslagen.
Byn befolkades i början av 1600-talet (sannolikt 1618) av finnar som fick tillåtelse att bedriva så kallat svedjebruk, de brände skog och odlade i askan, i de vidsträckta skogarna som tidigare var obebodda. Tillgången på frodig granskog var då stor och virket hade ännu inget större värde utan svedjebruk som tog stora arealer i anspråk kunde tillåtas. Man sådde ofta bara svedjerågen två somrar på samma plats innan man flyttade odlingen till nybrända områden.

Lärare Adolf Andersson med sin klass framför Skattlösbergs gamla skola år 1904.

Skattlösberg liksom många andra byar i trakten fick ett uppsving när bergsbruket under 1700-talet växte fram med gruvor, hyttor och omfattande transporter av malm, ved och träkol. Efterfrågan på skog blev då stor eftersom det behövdes stora mängder ved till de kolmilor som försåg hyttorna i trakten med stora mängder träkol. Svedjebruket blev då en odlingsform som konkurrerade med bergsbrukets stora behov av skog och förbjöds därför. Detta medförde att svedjefinnarnas tidigare goda försörjningsmöjligheter drastiskt försämrades och de tvingades i stor utsträckning försörja sig med skogsarbete och kolning för bruken. Trakten är känd för poeten Dan Andersson, som föddes i Skattlösbergs skola 1888. Fadern Adolf Anderson var lärare vid skolan som byggdes 1864. Denna skolbyggnad hade tjänat ut 1917 och revs och ersattes med en ny och större skola.

Byns storhetstid när det gäller befolkning inträffade under 1930- och 40-talen. Då hade byn egen skola, postkontor och två affärer.

Skattlösberg ligger fortfarande i en vildmark, där delar av byn är ett naturreservat och landskapet hålls öppet. I skogarna förekommer inte bara rikligt med älg, räv och skogsfågel utan man kan man också träffa på varg och björn. Under sommaren blommar Skattlösberg upp. Befolkningen fördubblas genom de sommarboende, som då flyttar dit. Under sommaren firas också minnet av Dan Andersson genom flera evenemang i byn och vid Dan Anderssons minnesstuga, Luossastugan.

Luossastugan är ett torp öster om Skattlösberg i Dalarna. Stugan är känd som bostad för poeten Dan Andersson mellan åren 1912 och 1915. Stugan ingår i Ekomuseum Bergslagen.

LUOSSA 0.7
STORA LEDEN 5.5
EJ BILVÄG

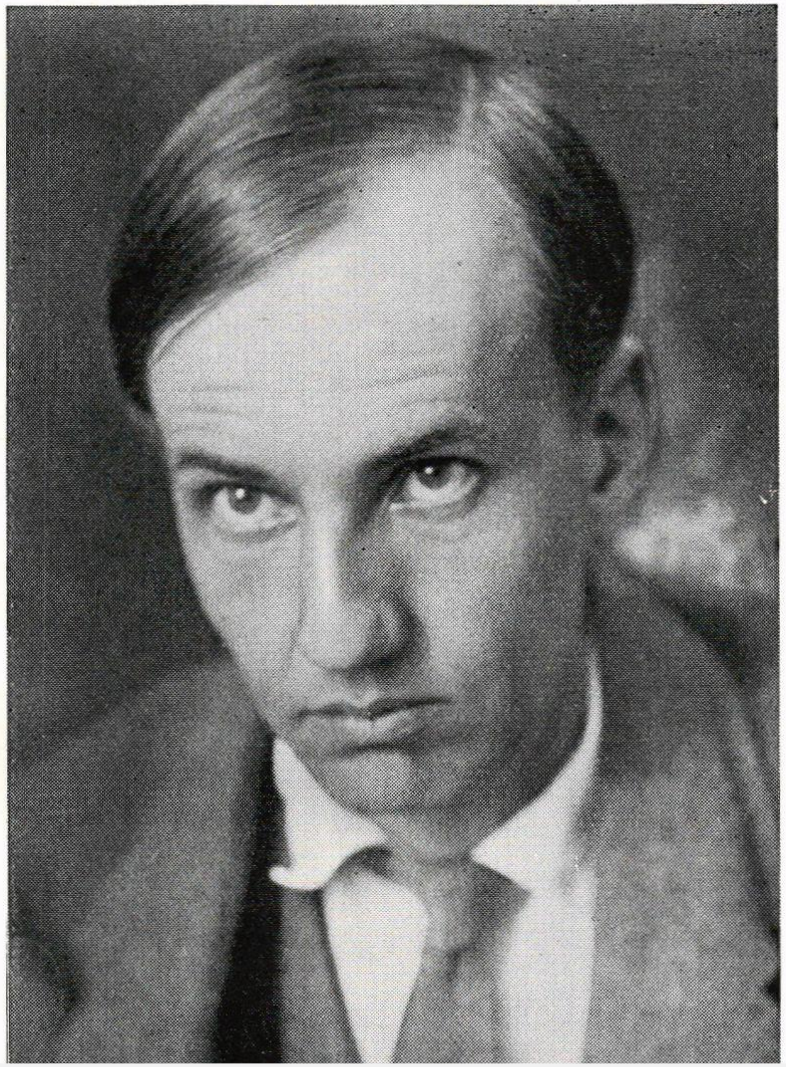

Daniel "Dan" Andersson, född 6 april 1888 i Skattlösberg i Grangärde socken, död 16 september 1920 i Stockholm,

Dan Andersson räknas till proletärförfattarna, men hans diktning är inte begränsad till denna genre. Ibland skrev han under pseudonymen Black Jim. I synnerhet i tidningen Ny Tid, Göteborg, 1917–1918 kallade han sig så. Han översatte bland andra Rudyard Kipling och använde sig sedan ofta i sin diktning av dennes balladrytmer.

Andersson växte upp under knappa förhållanden i byn Skattlösberg där fadern, folkskolläraren Adolf Andersson (1854−1931), och hans fru Augusta Scherp (1862-1939), tidigare lärarinna, arbetade i skolhuset. Byn ligger i de så kallade finnmarkerna i södra Dalarna, dit svedjefinnar flyttade för att bryta bygd. Dan Andersson hade på faderns sida anor från dessa finska nybyggare, så även på moderns.

Dan Andersson omkom i rum 11 på Hotell Hellman, beläget vid dåvarande Bryggargatan 5 i kvarteret Blåmannen i Stockholm, den 16 september 1920, där han befann sig för att söka arbete på tidningen Social-Demokraten. Firman Desinfektionsanstalten Cyan hade rökt med vätecyanid mot vägglöss.

Firman åtalades senare för försumlighet och bristande instruktioner till personalen, men ägaren Robert Hedlund friades. Klockan 15 på eftermiddagen hittades Andersson död. Vid samma tillfälle omkom även försäkringsinspektören Elliot Eriksson från Bollnäs.

Dan Andersson är begravd på Lyvikens kyrkogård i Ludvika.